

*Аліна Рашидівна Чанишева,
доцент кафедри цивільного права
Національного університету
«Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук, доцент*

ДОПОМІЖНІ МАЙНОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ПРАВОМ УКРАЇНИ

Допоміжні майнові зобов'язання є поширеним цивільно-правовим явищем. Вони суттєво впливають на розвиток основних зобов'язань, реалізацію інтересів їх сторін. Відтак допоміжні майнові зобов'язання потребують належного правового регулювання, а права та обов'язки, що становлять їх зміст, – ефективного захисту. Це буде можливим за умови наукового обґрунтування законодавчих положень, що поширюються на допоміжні цивільні зобов'язання, та їх застосування. Але увага науки цивільного права до допоміжних зобов'язань є явно недостатньою, особливо порівняно з увагою до інших проблем зобов'язального права. За таких умов дослідження допоміжних зобов'язань набуло ознаки актуального.

Методологічну і теоретичну базу дослідження становлять наукові праці із загальних проблем зобов'язального права, зокрема, О. Іоффе, Н. Кузнецової, Л. Лунца, Д. Мейєра, І. Новицького, К. Победоносцева, Г. Шершеневича та ін. Допоміжні зобов'язання досліджував М. Агарков. Маючи на увазі, що дослідження допоміжних обов'язків може бути розцінено певною мірою як дослідження допоміжних зобов'язань, оскільки зазначені обов'язки становлять зміст названих зобов'язань, можна стверджувати, що допоміжні зобов'язання досліджували А. Власова, Н. Голубєва, В. Белов, В. Кулаков, О. Печений та ін.

Метою цієї статті є розробка наукових положень, що стосуються поняття допоміжних зобов'язань, його співвідношення із суміжними цивільно-правовими поняттями, правового режиму допоміжних зобов'язань, які могли б стати теоретичним підґрунтям для вдосконалення правових норм, що поширюються на допоміжні зобов'язання, та практики їх застосування.

Допоміжні зобов'язання в науці цивільного права були помічені давно. Про них М. Агарков писав ще у 1940 р. [1, с. 267–277], при цьому термін «допоміжні зобов'язання» він вживав тільки стосовно зобов'язань, у межах яких здійснюється прийняття виконання основного зобов'язання [1, с. 272]. І навіть стосовно таких зобов'язань науковець писав переважно про кредиторські обов'язки [1, с. 272–277]. Проте вживання М. Агарковим терміна «допоміжні зобов'язання» не може вважатися помилкою, бо він пише про те, що в таких зобов'язаннях кредитор (за основним зобов'язанням) стає боржником, а боржник (за основним зобов'язанням) – кредитором [1, с. 276]. Стосовно інших допоміжних зобов'язань (М. Агарков називає здійснення продавцем у відповідних випадках зберігання проданого товару, повідомлення підрядником замовника про недоброякісність матеріалів, наданих замовником) він вживав термін «додаткові зобов'язання» [1, с. 267]. Цей же термін («додаткові») він вживав стосовно забезпечувальних зобов'язань і зобов'язань щодо сплати відсотків [1, с. 268–269].

Стосовно сплати відсотків слід зауважити, що вони бувають різними. Їх отримання є метою позикодавця чи банку-кредитора, що вступають у позикове чи кредитне зобов'язання з позичальниками, так само, як і метою наймодавця, що вступає у зобов'язання з наймачем, є отримання від наймача плати за користування річчю. Тому визнання зобов'язання щодо сплати відсотків у цій частині додатковими є помилкою, що повторюється у науці до цього часу. Навіть В. Белов, який спеціально досліджував грошові зобов'язання [2] і виокремлює регулятивні та охоронні грошові зобов'язання [3, с. 277], вважає всі відсоткові зобов'язання додатковими [3, с. 278]. Стосовно забезпечувальних зобов'язань вживання терміна «додаткові» є виправданим вже з огляду на використання законодавцем терміна «додаткові вимоги» стосовно неустойки, звернення стягнення на заставлене майно (ст. 266 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України)). Допоміжні зобов'язання, названі М. Агарковим як додаткові, – це зовсім інший клас явищ, аніж додаткові забезпечувальні зобов'язання. Тому, погоджуючись із науковцем у частині визнання допоміжними зобов'язань щодо прийняття виконання основних зобов'язань, вважаємо за доцільне визнати такими й інші зобов'язання, що не є забезпечувальними і не мають іншої мети, крім створення умов для виконання обов'язків і здійснення суб'єктивних прав, що становлять зміст основних зобов'язань.

Важливо наголосити, що поряд із термінами «допоміжні зобов'язання», «додаткові зобов'язання» М. Агарков вживав терміни «допоміжні (додаткові)» «відносини», «вимоги», «обов'язки». У науці термін «допоміжні зобов'язання» взагалі не був сприйнятий. Не були сприйняті й терміни «допоміжні» «відносини», «вимоги» «обов'язки». Їх не стали вживати і науковці, які спеціально досліджували

зобов'язання (І. Новицький, Л. Лунц) чи зобов'язальне право (О. Іоффе). Ці терміни не став використовувати навіть В. Кулаков, який назву своєї монографії («Обязательство и осложнение его структуры в гражданском праве России») запозичив із термінології М. Агаркова [1, с. 267, 269, 277].

Певною мірою до термінології М. Агаркова повернулася Н. Голубєва, яка пише про основні та додаткові обов'язки. Вона їх чітко розділяє [4, с. 536–542]. Але вживає вона і термін «звичайний обов'язок боржника-замовника», до того ж стосовно такого обов'язку (йдеться про обов'язок замовника сприяти підряднику у виконанні роботи), який потребує свого визначення як основного чи допоміжного (за термінологією Н. Голубєвої, – додаткового) [4, с. 539]. Використовує і термін «обов'язки», що «носять допоміжний характер». Останнє заслуговує на схвалення, але ж науковець уникає того, щоб використовувати термін «допоміжні зобов'язання» (або хоча б «додаткові зобов'язання»).

Допоміжні зобов'язання, які будуть предметом дослідження у цій статті, слід визначити як цивільні зобов'язання, призначенням яких є сприяння нормальному розвитку основних зобов'язань, здійсненню суб'єктивних прав і виконанню обов'язків, що утворюють зміст основних зобов'язань.

Допоміжні зобов'язання тісно пов'язані з основними. Є навіть такі випадки, коли внаслідок недоліків законодавчої техніки дії боржника складно кваліфікувати, розмежувати його дії на виконання основного зобов'язання і дії на виконання допоміжного зобов'язання. Так, на підставі ст. 667 ЦК України виникає допоміжне зобов'язання щодо зберігання продавцем товару у випадках, коли право власності до покупця переходить до передання йому товару. Зі спливом погодженого строку зберігання товар має бути переданий (виданий). Виникає питання про те, є це передання товару продавцем покупцеві чи це є видачою речей зберігачем поклажедавцю. Видається, що це питання є взагалі не вирішуваним, бо, з одного боку, товар не був переданий покупцеві, залишався у фактичному володінні продавця, а тому зобов'язання щодо зберігання не могло виникнути, а з другого – законодавець стверджує, що таке зобов'язання виникає.

Виокремленню допоміжних зобов'язань та їх дослідженню в науці цивільного права перешкоджає розуміння цивільного зобов'язання як єдиного правовідношення, яке охоплює собою усі правові зв'язки, що виникають, зокрема, на підставі договору. Це розуміння є давньою традицією: є єдине зобов'язання, до змісту якого входять численні обов'язки боржника і суб'єктивні права, що кореспондують зазначеним обов'язкам. Наведене розуміння зазвичай ніхто і не обґрунтовує, бо немає будь-якого сенсу робити це в умовах, коли все зрозуміло саме собою. Лише у монографії В. Кулакова можна натрапити на твердження про те, що «структурно-складне зобов'язання слід вважати єдиним, а не простою сукупністю зобов'язань, коли всі його елементи з усіма ускладненнями пов'язані спільною метою (спрямованістю)» [5]. Далі автор наголошує на практичному значенні такого підходу: «...вивчаючи будь-яке структурно-складне зобов'язання, завжди слід мати на увазі наявність спільної мети (спрямованості). У протилежному випадку ми будемо мати справу не з одним складним зобов'язанням, а з набором простих зобов'язань, хоч би і пов'язаних один з одним у певній спосіб, але не обумовлених спільною спрямованістю. Для правозастосувача це важливо для правильної кваліфікації відношення» [5]. Наша думка є протилежною: ми не виключаємо синтезу, результатом якого є структурно-складне зобов'язання чи навіть зобов'язальні відносини, що можуть бути ще більш складними, ніж такі зобов'язання, але не можемо погодитися із запереченням плідності виокремлення простих зобов'язань, бо це часто є абсолютно необхідним для прийняття правозастосовних рішень, що будуть відповідати законодавству і договору. У зв'язку з цим доцільно було б згадати слова М. Александрова: «Складне правовідношення <...> в інтересах зручності вивчення доцільно розкласти на елементи. Але що буде такими елементами? Елементами, що утворюють складне правовідношення, не можна вважати кожне право і кожний обов'язок окремо. Елементами складного правовідношення будуть правовідносини в елементарному вигляді, із яких у сукупності утворюється складне правовідношення» [6, с. 21].

Закон є істиною тільки в сенсі незаперечності його вимог. Для цілей пошуку сутності речей закон не є критерієм істинності. Проте й ігнорувати його значення у пошуках істини було б неправильним. У зв'язку з цим варто було б звернути увагу на ту обставину, що відповідно до ч. 1 ст. 509 ЦК України, в якій наводиться легальне визначення зобов'язання, боржник зобов'язаний вчинити на користь кредитора не комплекс дій, а «певну дію» (одну). Тому є сенс у структуруванні змісту зобов'язальних відносин, у виокремленні у цьому змісті поряд з основними допоміжних зобов'язань. Рамки статті не дають змоги наводити практичні приклади, які підтверджують необхідність виокремлення допоміжних зобов'язань, але ж величезна кількість спорів про цивільні права не може бути правильно вирішена без виокремлення зазначених зобов'язань.

Традиційним підходом до розуміння цивільного зобов'язання і були створені умови для майже повного отождіння договору й зобов'язання, за винятком того, що, як вважається, договір – це завжди зобов'язання, а зобов'язання – не завжди договір (бо підставою зобов'язання можуть бути й інші юридичні факти), хоч насправді на підставі договору виникає не одне, а цілий комплекс зобов'язань.

Деякий дисонанс у струнку концепцію «одного договору – одного зобов'язання» вносить наявність

певних обов'язків у сторони, що є кредитором в основному зобов'язанні. Але і це стало перешкодою для концепції єдиного зобов'язання. В. Белов не є прибічником ідеї ускладнення цивільних зобов'язань, але ж він кваліфікував обов'язки сторони, що є кредитором в основному зобов'язанні, як кредиторські [3, с. 411–412] і в такий спосіб врятував концепцію єдиного зобов'язання, щоправда, в дещо звуженому варіанті, бо із цього єдиного зобов'язання виявились вилученими обов'язки сторони, що є кредитором в основному зобов'язанні. Як відомо, кредиторські обов'язки В. Белов та його послідовники юридичними не визнають.

Розглянемо деякі із допоміжних зобов'язань з метою надати ознаки предметності дискусії стосовно можливості і доцільності виокремлення таких зобов'язань і використання терміна, яким вони були тут позначені.

Поширеними є допоміжні зобов'язання щодо зберігання (забезпечення збереження) майна. Це пов'язане з тим, що сама сутність багатьох видів основних зобов'язань передбачає знаходження майна однієї сторони зобов'язання в іншій. Навіть у зобов'язальних відносинах, що виникають на підставі договору купівлі-продажу, і в яких майно переходить у власність від продавця до покупця, виникають допоміжні зобов'язання щодо зберігання.

На допоміжні зобов'язання щодо зберігання поширюється чинність ст. 954 ЦК України, згідно з якою положення глави 66 «Зберігання» ЦК України застосовуються до зберігання, яке здійснюється на підставі закону. Проте чіткі положення, з яких було б ясно, що у відповідних випадках виникають допоміжні зобов'язання щодо зберігання, у законодавстві встановлюються далеко не завжди. Зазначення у ст. 667 ЦК України на обов'язок продавця зберігати товар, безумовно, свідчить про виникнення допоміжного зобов'язання щодо зберігання. Але уже у ст. 690 ЦК України законодавець не дотримується терміна, який він використав у ст. 667, і встановлює обов'язок покупця «забезпечити схоронність <...> товару» (а не обов'язок зберігати товар). Щоправда, у ч. 3 ст. 690 вказується на витрати «у зв'язку із зберіганням», що дає підстави для висновку про те, що і в цьому випадку йдеться про допоміжне зобов'язання щодо зберігання. Та і покладення на покупця обов'язку «забезпечити схоронність <...> товару» також може тлумачитися на користь думки про виникнення допоміжного зобов'язання щодо зберігання, оскільки у ст. 942 також вказується на «забезпечення схоронності речі». Чітко вказується на обов'язок підрядника зберігати майно, передане йому замовником, у ст. 841 ЦК України, на обов'язок комісонера зберігати майно комітента – у ст. 1021.

Отже, не виникає сумнівів у тому, що в усіх названих тут випадках виникають допоміжні зобов'язання щодо зберігання. Проте в інших випадках такої чіткості немає. В інституті найму (оренди) ми знаходимо лише деякі фрагментарні положення, які дають підстави для висновку про те, що наймач (орендар) повинен зберігати предмет договору найму. Такими є положення п. 3 ч. 1 ст. 783 ЦК України, яке надає наймодавцю право на розірвання договору, якщо наймач своєю недбалою поведінкою створює загрозу пошкодження речі (отже, наймач повинен зберігати річ, забезпечувати її схоронність), і положення ч. 1 ст. 785 ЦК України, згідно з яким при припиненні договору наймач повинен повернути річ у стані, в якому вона була одержана (якщо наймач буде належно зберігати річ, забезпечувати її схоронність, він зможе виконати зазначений обов'язок). Якщо питання про наявність допоміжного зобов'язання щодо зберігання було тут вирішено через логічний аналіз статей 783 і 785 ЦК України, то питання про поширення на такі зобов'язання глави 66 «Зберігання» виявляється складним через те, що законодавець у главі 58 «Найм (оренда)» не вказує на зберігання, і виникає думка про те, що тут зберігання і взагалі не здійснюється. Ці сумніви можуть бути усунені шляхом прямої вказівки в ЦК України на обов'язок наймача (орендаря) зберігати річ (предмет найму) і забезпечувати її схоронність.

У статті 974 ЦК України прямо закріплюється обов'язок перевізника забезпечити схоронність валізи (сумки), особистих речей пасажира, які останній перевозить у відведеному місці. Це не тільки є підставою для твердження про виникнення у таких випадках зобов'язання щодо зберігання, а й породжує думку про те, що у решті випадків при перевезенні зобов'язання щодо зберігання не виникають. Подібні питання виникають стосовно позички, управління майном тощо.

Н. Голубева називає «обов'язок підрядника вживати всіх заходів щодо збереження майна, переданого йому замовником» охоронним [4, с. 524]. Про виникнення допоміжного зобов'язання щодо зберігання майна вона не веде мову взагалі. Що стосується визнання зазначеного обов'язку охоронним, то на підтвердження цієї думки науковець зазначає, що він «виконує функцію захисту кредитора від можливих збитків» [4, с. 524]. У вітчизняній науці охоронні правові норми й охоронні правовідносини виокремлюються за юридичним критерієм, а не за критерієм соціально-економічним. Н. Голубева, на нашу думку, використала саме соціально-економічний критерій, беручи за основу напрацювання німецьких науковців-фахівців у галузі цивільного права.

Численні допоміжні майнові зобов'язання виникають на правових підставах, передбачених інститутом найму (оренди). Допоміжні зобов'язання щодо поточного ремонту речі виникають на підставі ч. 1 ст. 776 ЦК України. Обов'язок поточного ремонту у таких зобов'язаннях зазвичай несе наймач. Цьому обов'язку кореспондує суб'єктивне право наймодавця. Проте договором або законом цей

обов'язок може бути покладено на наймодавця. Сторона, якій належить зазначене суб'єктивне право, може за відповідних умов вимагати від іншої сторони здійснення поточного ремонту. Наслідком невиконання цієї вимоги може бути, зокрема, розірвання договору відповідно до ст. 783 ЦК України (якщо непроведення ремонту створює загрозу пошкодження речі). Не виключається і пред'явлення управленою стороною вимоги про відшкодування збитків. Можливим є забезпечення зобов'язання щодо проведення поточного ремонту неустойкою. Це дає підставу стверджувати, що допоміжне зобов'язання щодо проведення поточного ремонту є повноцінним цивільним зобов'язанням.

Такий правовий режим мають і допоміжні майнові зобов'язання щодо проведення капітального ремонту речі, переданої наймачеві у користування (частини 2 і 3 ст. 776 ЦК України). При цьому законодавець передбачив спеціальні наслідки порушення цього зобов'язання, які, на нашу думку, не виключають загальних наслідків порушення зобов'язань і встановлення договором інших наслідків.

Допоміжні зобов'язання, про які тут йдеться, ніяк не можна втиснути в складне основне зобов'язання. На прикладі цих допоміжних зобов'язань чітко видно помилку М. Агаркова, який писав, що «...відповідальність боржника у такому додатковому (автор вживає такий термін, хоч ми вважаємо більш прийнятними терміни «допоміжна вимога», «допоміжне зобов'язання». – А. Ч.) відношенні збігається із відповідальністю за основним зобов'язанням» [1, с. 267]. У тому-то й проблема, що заперечення допоміжних зобов'язань виключає встановлення і застосування відповідальності за їх порушення. Отже, врешті-решт заперечення окремої відповідальності за порушення допоміжних зобов'язань дає той самий результат, що і заперечення існування таких зобов'язань узагалі.

Численні допоміжні майнові зобов'язання виникають на підставі правових норм інституту підряду та інших інститутів цивільного права.

Нарешті, звернемо увагу на найбільш поширений вид допоміжних зобов'язань – на зобов'язання щодо прийняття виконання. Про такі допоміжні зобов'язання, як уже зазначалося вище, писав М. Агарков. На те, що науковець писав саме про такі допоміжні зобов'язання, ніхто увагу не звертає. А існування кредиторських обов'язків, що становлять зміст таких зобов'язань, разом із кореспондуючими їм суб'єктивними правами, мимохідь спростовується тим, що М. Агарков, І. Новицький, Л. Лунц писали про кредиторські обов'язки стосовно умов соціалізму [3, с. 80].

Не можна не погодитися з тим, що обов'язки боржника у зобов'язанні – це стрижень змісту зобов'язальних відносин, а обов'язки щодо прийняття особою, що є кредитором в основному зобов'язанні, виконання, запропонованого боржником у цьому ж зобов'язанні, – це периферія. Але ж заперечення В. Беловим юридичного характеру цієї «периферії» [3, с. 80] *de lege lata* суперечить закону, а *de lege ferenda* є недоцільним, бо підриває стабільність цивільного обігу. Розумно було б визнати, що допоміжні зобов'язання щодо прийняття виконання кредитором за основним зобов'язанням від боржника за цим же зобов'язанням існують, що вони є повноцінними зобов'язаннями, які підпадають від визначення цього поняття у ч. 1 ст. 509 ЦК України, що їх порушення тягне відповідальність у вигляді відшкодування збитків, що вони можуть забезпечуватись адекватними способами, які встановлюються договором або законом. Разом із тим допоміжні зобов'язання щодо прийняття виконання слід відрізнити від інших допоміжних зобов'язань, у яких кредитор за основним зобов'язанням несе обов'язки, як і не варто було б усі обов'язки кредитора за основним зобов'язанням у допоміжних зобов'язаннях визнавати кредиторськими.

У науці цивільного права і цивільному законодавстві відсутнє загальне визнання секундарних прав та обов'язків, які не входять до змісту зобов'язань, але входять до змісту зобов'язальних відносин і яким не кореспондують, відповідно, обов'язки чи суб'єктивні права. Секундарним правам певною мірою «пощастило», бо вони все ж таки досліджувалися ще М. Агарковим [1, с. 277–287] і продовжують нині [3, с. 36, 80, 183–184; 4, с. 543–546]. Обов'язки, яким не кореспондують суб'єктивні права, уваги науковців не привернули, але ж вони існують.

Найбільш яскравими прикладами таких обов'язків є обов'язки щодо перевірки стану речей, що передаються у межах цивільних правовідносин, їх кількості і якості. Так, згідно з п. 2 ч. 1 ст. 1023 ЦК України комітент зобов'язаний оглянути майно, придбане для нього комісіонером, і негайно повідомити комісіонера про виявлені в цьому майні недоліки. У комісіонера немає будь-якого інтересу у виконанні комітентом цього обов'язку. Відтак у нього не може бути і суб'єктивного права вимагати від комітенту зазначеного обов'язку. Подібно до цього і у наймодавця немає суб'єктивного права вимагати від наймача виконання ним обов'язку перевірити справність речі – предмету найму, як це передбачено частиною третьою ст. 767 ЦК України. Навпаки, наймодавець зацікавлений у невиконанні наймачем зазначеного обов'язку, бо це позбавляє наймача права на пред'явлення до наймодавця вимог, пов'язаних із переданням несправної речі (згідно з ч. 3 ст. 767 ЦК України у разі невиконання наймачем згаданого обов'язку вважається, що річ передана йому в належному стані).

У практиці поширеним є включення до договорів купівлі-продажу умови про те, що приймання товарів за кількістю і якістю здійснюється відповідно до інструкцій, які свого часу були затверджені Дер-

жавним арбітражем при Раді Міністрів Союзу РСР. Виконання покупцем вимог цих інструкцій є його обов'язком, якому не кореспондує суб'єктивне право боржника. Н. Голубева називає згаданий вище обов'язок наймача кредиторським [4, с. 542]. Але ж у виконанні кредитором за основним зобов'язанням так званих кредиторських обов'язків і боржника за основним зобов'язанням інтерес є, а у виконанні наймачем зазначеного обов'язку у наймодавця інтересу немає. Крім того, кредиторські обов'язки і кореспондуючі їм суб'єктивні права входять до змісту допоміжних зобов'язань щодо прийняття виконання, а обов'язки, про які тут йшлося, входять до змісту будь-яких зобов'язань не можуть за визначенням.

Викладене дає підстави для висновку про те, що допоміжні майнові зобов'язання потребують подальшого детального дослідження на базі широкого емпіричного матеріалу, яким є положення цивільного законодавства, що поширюються на такі зобов'язання, і судова практика їх застосування.

Використані джерела

1. *Агарков М. М.* Обязательства по советскому гражданскому праву / Агарков М. М. Избранные произведения по гражданскому праву : в 2 т. / М. М. Агарков. – М. : ЦентрЮрИнфоР, 2002. – Т. 1. – С. 163–460.
2. *Белов В. А.* Денежные обязательства / В. А. Белов. – М. : Новая правовая культура, 2007.
3. *Белов В. А.* Гражданское право / В. А. Белов. – М. : Юрайт, 2013. – Т. IV. Особенная часть. Относительные гражданско-правовые формы – 1085 с.
4. *Голубева Н. Ю.* Зобов'язання у цивільному праві України: методологічні засади правового регулювання / Н. Ю. Голубева. – О. : Фенікс, 2013. – 642 с.
5. *Кулаков В. В.* Обязательства и усложнения его структуры в гражданском праве России / В. В. Кулаков. – М. : Волтерс Клувер, 2010.
6. *Александров Н. Г.* Юридическая норма и правоотношение / Н. Г. Александров. – М. : Московский юридический институт, 1947. – 26 с.

Чанишева А. Р. Допоміжні майнові зобов'язання за цивільним правом України

У статті в результаті структурування змісту зобов'язальних відносин обґрунтовується необхідність виокремлення у цьому змісті поряд з основними зобов'язаннями допоміжних зобов'язань. Необхідність виокремлення допоміжних зобов'язань пояснюється тим, що величезна кількість спорів про цивільні права не може бути правильно вирішена без виокремлення зазначених зобов'язань. Розглядаються деякі із допоміжних зобов'язань з метою надати ознаки предметності дискусії стосовно можливості і доцільності виокремлення таких зобов'язань і використання терміна, яким вони позначаються.

Ключові слова: зобов'язання, зобов'язальні відносини, зміст зобов'язальних відносин, основні зобов'язання, допоміжні майнові зобов'язання.

Чанышева А. Р. Вспомогательные имущественные обязательства по гражданскому праву Украины

В статье в результате структуризации содержания обязательственных отношений обосновывается необходимость выделения в этом содержании наряду с основными обязательствами вспомогательных обязательств. Необходимость выделения вспомогательных обязательств объясняется тем, что большое количество споров о гражданских правах не может быть правильно решено без выделения указанных обязательств. Рассматриваются некоторые из вспомогательных обязательств с целью придать свойства предметности дискуссии относительно возможности и целесообразности выделения таких обязательств и использования термина, которым они обозначаются.

Ключевые слова: обязательства, обязательственные отношения, содержание обязательственных отношений, основные обязательства, вспомогательные имущественные обязательства.

Chanysheva A. Auxiliary proprietary obligations under civil law of Ukraine

In the article as the result of structuring of the content of relationship of obligations is justified the need for allocation in this content of subsidiary obligations alongside with the basic obligations. The need for allocation of ancillary obligations is explained by the fact that a huge number of disputes on civil rights can not be properly solved without allocation of these obligations. Some of the ancillary obligations are researched in order to provide objectivity features to discussions on the possibility and feasibility of allocation of such obligations, using the term by which they are designated.

Key words: obligation, obligation relations, content of relationships of obligation, main obligations, ancillary property obligations.

УДК 340.1

*Дмитро Олегович Шуляк,
аспірант Інституту держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України*

ДОСКОНАЛИЙ ПРАВОВИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ ЯК ОСНОВА ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Інтенсивне залучення іноземних інвестицій, а також більш активне вкладення вітчизняними інвесторами власних майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестиційної діяльності України,